

Мазур Ірина Іванівна, завідувач кафедри підприємства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Визначальною детермінантою детінізації національної економіки в контексті вступу України до Європейського Союзу є формування ефективної антикорупційної політики. В умовах суттєвого посилення суспільно-політичних і військово-економічних загроз тіньова економіка (див. табл. 1) і корупція є реальними загрозами для економічної безпеки України, оскільки вони деформують ринкові інститути, що призводить до виникнення протиріч між суб'єктами господарювання і державою. Зазначене спричиняє високий інвестиційний ризик, знижує якість трудового ресурсу, сприяє зростанню трансакційних витрат. Тому здійснення наукових досліджень у цій сфері, пошук напрямів детінізації національної економіки та формування антикорупційної політики є однією з важливих і актуальних проблем вітчизняної економіки.

Таблиця 1

Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні й темпи приросту/зниження рівня реального ВВП¹

Період	Рівень тіньової економіки (у % від обсягу офіційного ВВП)	Зміна обсягу реального ВВП (у % до відповідного періоду попереднього року)
2010	38	4,1
2011	34	5,5
2012	34	0,2
2013	35	0,0
2014	43	-6,6
2015	40	-9,9
2016	35	2,3
2017 (I кв.)	37	2,5

¹ Складено за даними Державної служби статистики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та на підставі Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки.

На нашу думку, тіньова економіка та корупція мають дуальну сутність взаємозв'язку, що створює замкнуте коло взаємозалежності цих двох феноменів: тіньова економіка є фінансовим підґрунтям корупції, а корупція є механізмом забезпечення функціонування тіньової економіки.

Корупція – це складне соціально-економічне та політичне явище, яке характерне для будь-якої держави, виникає під час реалізації тіньових економічних інтересів між посадовими особами й іншими суб'єктами господарювання з метою максимального задоволення державних, групових чи особистих привілеїв через комерціалізацію людських благ і цінностей, залучаючи політичний вплив та посадові функціональні обов'язки. У вузькому значенні корупція – це комерціалізація посадовими особами своїх службових обов'язків. Підтвердженням останнього є дані опитування підприємців в Україні, проведеного Українським центром соціальних реформ за підтримки Міжнародної організації праці та Федерації роботодавців України. З-поміж найвагоміших причин корупції експерти визначали «надмірну монополізацію влади чиновниками, зловживання особистими правами та стосунками задля отримання неправомірної вигоди, недостатній контроль з боку громадянського суспільства, неефективність системи антикорупційних заходів» [1].

Результати дослідження «Глобальний барометр корупції», проведеного Transparency International, засвідчили серйозність проблеми корупції в Україні як важливої причини низького рівня довіри до держави. Індекс сприйняття корупції (ІСК) вимірює рівень корупції в державному секторі на підставі її сприйняття бізнесменами й аналітиками (від нуля – високий рівень корупції, до 100 – висока прозорість). В Україні виявлено динамічне погіршення антикорупційної політики, зокрема: 2009 року ІСК становив 38,1; 2011-го – 39,4; 2015-го – 42,4; 2016 – 29 (Німеччина – 81, Польща – 62, Угорщина та Румунія – 48) [2]. Такий високий показник ІСК в Україні за 2016 рік є наслідком недієвих реформ і браку політичної волі, оскільки головною проблемою є практика застосування законів. «Дотепер в Україні темпи проведення законодавчих і регуляторних реформ залишаються недостатньо послідовними».

Таким є основний висновок здійсненого комплексного дослідження [1].

Найсуттєвішу загрозу для економіки та національної безпеки України становить корупція у сфері оподаткування, митній і сфері державних закупівель. До основних напрямів детінізації в цих сферах належить взаємодія влади і бізнесу, а також влади з громадянами. Пріоритетами детінізації економіки в контексті реалізації економічних реформ вважаємо детінізацію фінансових потоків і легалізацію ринку праці.

Таким чином, передумовами високого рівня тінізації національної економіки залишаються неефективний інституціональний базис регулювання підприємництва та незадовільні умови здійснення підприємницької діяльності. З огляду на це, пріоритетними напрямками інституційних реформ в Україні для детінізації економіки мають стати такі:

- удосконалення антикорупційного законодавства з урахуванням рекомендацій GRECO та ООН,
- внесення змін до податкового законодавства,
- покращення нормативної бази з державних закупівель,
- забезпечення дотримання прав власності підприємців,
- оптимізація процесу державного регулювання на ринку державної та комунальної нерухомості тощо.

Ефективність застосування антикорупційних заходів залежить від низки чинників політичного, правового, управлінського, економічного й інформаційного характеру. Попри вже здійснені певні антикорупційні заходи, наприклад, створення інфраструктури антикорупційних органів, загалом антикорупційну політику в Україні навряд чи можна вважати ефективною.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fru.ua/ua/events/international-events/yak-robotodavtsi-otsiniuiut-biznes-seredovyshche-v-ukraini-spilne-doslidzhennia-mor-ta-fru>. – Назва з екрана.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/>. – Назва з екрана.